

**Національна академія правових наук України
Науково-дослідний інститут приватного права і
підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака**

**Хмельницький університет управління та права
імені Леоніда Юзькова**

*У рамках відзначення 30-річчя
Національної академії правових наук України*

**СОЦІАЛЬНЕ СПРЯМУВАННЯ
ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ
ВИКЛИКІВ ВОЄННОГО СТАНУ ТА
ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ:
ПРАВОВІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ПРОБЛЕМИ**

*Матеріали науково-практичного круглого столу
(Київ – Хмельницький, 30 листопада 2023 року)*

Київ
2023

УДК [346+347+33](477)
ББК 67.304+65.9(4Укр)
С 70

С 70 **Соціальне спрямування економічної діяльності в умовах викликів воєнного стану та повоєнного відновлення в Україні: правові та організаційні проблеми** : матеріали наук.-практ. круглого столу (м. Київ, 30 листопада 2023 р.). Київ : Електрон. текст. дані. НДІ приватного права ім. Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2023. 1 електрон. опт. диск (CD-R).

ISBN 978-617-8084-25-7

До збірки включено наукові доповіді, які оприлюднені на науково-практичному круглому столі «Соціальне спрямування економічної діяльності в умовах викликів воєнного стану та повоєнного відновлення в Україні: правові та організаційні проблеми», який проведено 30 листопада 2023 р., у рамках виконання наукової теми «Правове забезпечення соціального спрямування економіки України та бізнесу в сучасних умовах цифровізації, глобалізації, появи нових загроз суспільному благополуччю» (№ 0122U000064) щодо векторів взаємодії публічного та приватного секторів задля подолання загроз суспільному благополуччю, перспектив правового регулювання відносин у сфері соціального підприємництва та соціальної економіки, шляхів підвищення ефективності надання суспільно значущих послуг у сфері охорони здоров'я, правових та організаційних засад волонтерської діяльності.

УДК [346+347+33](477)
ББК 67.304+65.9(4Укр)

ISBN 978-617-8084-25-7

© Автори, 2023
© Науково-дослідний інститут приватного права
і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака
НАПрН України, 2023

Конституції України (конституційності) положень частин третьої, четвертої статті 59 Закону України «Про Державний бюджет України на 2003 рік» (справа про соціальний захист військовослужбовців та працівників правоохоронних органів) від 17.03.2004 р. № 7-рп/2004. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v007p710-04>.

ДЕРЕВ'ЯНКО Богдан Володимирович,

доктор юридичних наук, професор, головний науковий співробітник відділу міжнародного приватного права та правових проблем євроінтеграції, Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака Національної академії правових наук України

**ПРО ВЗАЄМОДІЮ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ І
ДЕРЖАВИ З МЕТОЮ ДОСЯГНЕННЯ
ПУБЛІЧНИХ ІНТЕРЕСІВ В УМОВАХ ВІЙНИ**

Суб'єкти підприємництва як і інші суб'єкти господарювання (комерційні і некомерційні) утворюються і діють переважно з метою досягнення банальних загальновідомих і загальнозрозумілих приватних інтересів. При цьому незалежно від їх цілей і завдань їх діяльність об'єктивно призводить до досягнення важливих публічних інтересів. Із розвитком держави і суспільства, економіки і технологій ступінь досягнення публічних інтересів суб'єктами господарювання, зокрема суб'єктами підприємництва підвищується. А в умовах війни, яку Україна веде проти держави із кількісно дуже великим військом, значення підтримки держави, суспільства, армії й економіки такими суб'єктами є не просто вкрай важливим, а визначальним.

Раніше нами вказувалося, що у Давньому Римі галузі права та окремі відносини і правові інститути, покликані захищати права та інтереси держави, було віднесено до «публічного права»; а галузі, відносини та правові інститути, головним завданням яких було забезпечення реалізації та захисту інтересів окремої особи — громадянина, підданого, іноземця або навіть раба (у меншому обсязі, ніж інших), було віднесено до «права приватного» [1, с. 246]. Сьогодні ми оперуємо більш точним терміном «публічні інтереси», які включають у себе інтереси держави і суспільства, соціуму. Відповідно, досягнення інтересів суспільства позитивно впливає на інтереси кожного члена цього суспільства — людини чи громадянина, тобто приватні інтереси. Учасники відносин у сфері бізнесу, сконцентровані на досягненні власних приватних інтересів, зацікавлені в наявності та

ефективній роботі держави, яка захищає їх і надає їм можливості досягати приватних інтересів.

У Господарському кодексі України (далі — ГК України) значна кількість норм крім орієнтації підприємців та інших учасників відносин у сфері господарювання на банальне отримання прибутку передбачають спрямування на отримання соціального ефекту. Так, у ч. 2 ст. 3 «Господарська діяльність та господарські відносини» при визначенні підприємництва вказується, що господарська діяльність здійснюється для досягнення економічних і соціальних результатів та з метою одержання прибутку [2]. Слід зробити уточнення, що досягнення економічних результатів передбачає реалізацію і приватних, і публічних інтересів приблизно у рівних частинах, а досягнення соціальних результатів передбачає реалізацію публічних інтересів у переважній мірі. У наведеній нормі на першому місці стоїть досягнення економічних і соціальних результатів, а лише потім «та з метою одержання прибутку».

У ч. 3 ст. 10 «Основні напрями економічної політики держави» ГК України зазначено, що у соціально-економічній сфері держава здійснює соціальну політику захисту прав споживачів, політику заробітної плати і доходів населення, політику зайнятості, політику соціального захисту та соціального забезпечення [2].

Суб'єкти господарювання мають право здійснювати найм робочої сили та на основі ст. 46 «Право найму працівників і соціальні гарантії щодо використання їх праці» мають гарантувати працівникам соціальні гарантії, включаючи соціальне й медичне страхування та соціальне забезпечення відповідно до законодавства України [2]. Згідно із ст. 69 «Соціальна діяльність підприємства» останні мають можливість здійснювати таку діяльність.

У сфері господарської діяльності найбільш поширеними є організаційно-господарські, майново-господарські і господарсько-виробничі правовідносини. Але поряд із ними мають місце соціально-комунальні зобов'язання суб'єктів господарювання, передбачені ст. 177 ГК України [2]. Ці зобов'язання мають місце під час створення спеціальних робочих місць для осіб з обмеженою працездатністю та організації їх професійної підготовки, а також під час участі у вирішенні питань соціального розвитку населених пунктів їх місцезнаходження, у будівництві й утриманні соціально-культурних об'єктів та об'єктів комунального господарства і побутового обслуговування тощо [2]. Також певна увага приділяється інвестуванню з метою досягнення соціального ефекту; окремо виділяється форма інвестування інноваційної діяльності — соціальне інвестування, що здійснюється в об'єкти соціальної сфери та інших невиробничих сфер [2].

Наведені норми ГК України містилися у ньому до початку повномасштабного вторгнення московської федерації на територію України уніч на 24 лютого 2022 р. Діяльність суб'єктів господарювання повсякчас повинна спрямовуватися на досягнення публічних інтересів, при чому не лише соціальних, але й економічних. У часи глобальних загроз суспільному благополуччю та існуванню самої держави підтримка бізнесом держави стає просто незамінною. Видається, що ця підтримка може знаходити прояв в активній участі суб'єктів бізнесу у різноманітних проєктах поліпшення матеріального забезпечення окремих військових формувань (мається на увазі забезпечення як засобами сучасного озброєння, так і медикаментами, продуктами харчування, спеціальним електричним обладнанням, транспортними засобами, будівельними матеріалами тощо). Найбільш ефективним тут буде пряма взаємодія між окремими військовими підрозділами та суб'єктами господарювання без посередництва чиновників Міністерства оборони України чи інших міністерств, комітетів, комісій та/або інших органів виконавчої влади. Доцільно щоб у відповідь на це держава надавала таким суб'єктам господарювання якщо не податкові пільги, то принаймні можливості першочергового відшкодування збитків, завданих їм внаслідок воєнних дій, виступала гарантом чи поручителем за кредитними договорами із банками та іншими фінансово-кредитними установами тощо.

Крім наведеної форми взаємодії приватного бізнесу і держави в частині сприяння перемозі над підступним ворогом, подолання наслідків війни та взагалі загроз суспільному благополуччю виглядає перспективною взаємодія за посередництва можливостей комп'ютерних технологій. Так, сьогодні значна кількість комерційних банків надають винагороду користувачам банківських карток за придбання певних товарів, робіт чи послуг. При виведенні цього доходу (кешбеку) на картку чи рахунок клієнта банк, як податковий агент, автоматично знімає та перераховує державі суми податку з доходів фізичних осіб (18 %) та суми військового збору (1,5 %). Аналогічним чином держава може організувати автоматичне перерахування сум цих податків під час виведення людиною або суб'єктом господарювання (тоді замість сум податку з доходів фізичних осіб будуть зніматися суми податку на прибуток) доходів від генерування (вирахування, видобутку, «майнінгу») одиниць криптовалюти. Раніше нами вказувалося на майже повну схожість між класичною господарською діяльністю та видобутком криптовалюти («майнінгом»), адже останній здійснюється у сфері суспільного виробництва і спрямований на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність. Якщо держава офіційно

визнає законним видом господарської діяльності «майнінг» криптовалюти та визнає господарськими операції із її купівлі-продажу у комплексі з покладанням на «майнерів» обов'язку офіційно зареєструватись як СПД, поширенням на всіх учасників відносин на ринку криптовалюти дії законодавства про оподаткування та кримінальної, адміністративної, господарської відповідальності до порушників, то це надасть змогу усунути невизначений або гібридний правовий статус суб'єктів та режим їхньої діяльності, а також наявні прогалини у праві та законодавстві. Держава отримає додаткові надходження до бюджету [3, с. 164, 172–173]. Також пропонувалося запровадити ліцензування діяльності із «майнінгу» криптовалюти, що сприятиме залишенню на ринку лише добросовісних «майнерів», які дотримуватимуться правил доброчесності у відносинах із іншими учасниками відносин на ринку обігу криптовалюти, а також протипожежної та іншої безпеки [4]. Здійснення операцій на ринку криптовалюти може бути допоміжним видом діяльності значної кількості українських суб'єктів господарювання, які мають матеріальні та кадрові можливості для організації і успішного здійснення такої діяльності. Це важливо в умовах загроз і перешкоджанню здійсненню основної діяльності. Держава отримуватиме додаткові надходження у вигляді сум податків, а також від сум прямої підтримки ЗСУ від суб'єктів господарювання.

Список використаних джерел

1. Дерев'яно Б. Міркування про необхідність запровадження концепції розвитку «приватного права» та визначення її назви і змісту. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 4. С. 245–250. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/4/42.pdf>.
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436–IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18–22. Ст. 144.
3. Дерев'яно Б. В. Про порівняння господарської діяльності з видобутком криптовалюти («майнінгом») та здійсненням операцій із нею. *Право України*. 2018. № 5. С. 164–175. URL: https://pravoua.com.ua/ua/store/pravoukr/pravo_2018_5.
4. Дерев'яно Б. В., Туркот О. А. Про визнання видобутку («майнінгу») криптовалюти видом господарської діяльності. *Економіка та право*. 2018. № 1 (49). С. 52–59. URL: <https://economiclaw.kiev.ua/index.php/economiclaw/article/view/221/199>.

